Objektivna odgovornost u građanskom pravu

Maljković, Marijo

Undergraduate thesis / Završni rad

2016

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Polytechnic Nikola Tesla in Gospić / Veleučilište Nikola Tesla u Gospiću**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:107:104059

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

Polytechnic Nikola Tesla in Gospić - Undergraduate thesis repository

zir.nsk.hr

Image not found or type unknown

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Marijo Maljković

OBJEKTIVNA ODGOVORNOST U GRAĐANSKOM PRAVU

STRICT LIABILITY IN CIVIL LAW

Završni rad

Gospić, 2016.

VELEUČILIŠTE „NIKOLA TESLA“ U GOSPIĆU

Upravni odjel

Stručni studij Upravno pravo

OBJEKTIVNA ODGOVORNOST U GRAĐANSKOM PRAVU

STRICT LIABILITY IN CIVIL LAW

Završni rad

MENTOR

mr.sc.Katerina Dulčić, dipl. iur.

STUDENT

Marijo Maljković
MBS: 2963000374/13

Gospić, svibanj 2016

Veleučilište „Nikola Tesla“ u Gospiću

Upravni odjel

Gospić, 1. ožujka 2016.

ZADATAK

za završni rad

Pristupniku __Mariju Maljkoviću_____ MBS: __2963000374/13_____

Studentu stručnog studija _Upravnog prava_____ izdaje se tema završnog rada pod nazivom

__ Objektivna odgovornost u građanskom pravu (Strict Liability in Civil Law) _____

Sadržaj zadatka :

Pristupnik je u svom radu dužan prvenstveno izložiti definiciju objektivne odgovornosti za štetu, te razlikovne karakteristike u odnosu na subjektivnu odgovornost. Potom je dužan izložiti u kojim slučajevima odgovornosti za štetu Zakon o obveznim odnosima predviđa objektivnu odgovornost. Potrebno je izložiti u radi i implementaciju predmetnog načela u praksi navodeći primjere iz sudske prakse, kako bi se zornije prikazale posljedice sustava objektivne odgovornosti.
Isto tako svrsishodno je osvrnuti se i na ugovornu odgovornost za štetu i primjenu objektivne odgovornosti i u tom segmentu građanskopravnih odnosa.

Završni rad izraditi sukladno odredbama Pravilnika o završnom radu Veleučilišta „Nikola Tesla“ u Gospiću.

Mentor: mr. sc. Katerina Dulčić, predavač, zadano: 1. ožujka 2016., _____
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Pročelnik odjela: DR. SC. ALEKSANDAR STEVANOVIĆ, V. PRED. predati do: _____, _____
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Student: MARIJO MALJKOVIĆ primio zadatak: 01.03.2016., _____
(ime i prezime) (nadnevak) potpis

Dostavlja se:
- mentoru
- pristupniku

I Z J A V A

Izjavljujem da sam završni rad pod naslovom „ Objektivna odgovornost u građanskom pravu“ izradio samostalno pod nadzorom i uz stručnu pomoć mentora mr. sc. Katerine Dulčić, dipl.iur.

Marijo Maljković

Maljković Marijo

Sažetak

Odgovornost za štetu u suvremenoj se pravnoj teoriji određuje kao obvezni odnos u kojemu je jedna strana dužna popraviti uzrokovanu štetu drugoj strani, a druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak. Postoje različiti pravnoteorijski kriteriji po kojima se razvrstava odgovornost za štetu. Ta odgovornost može postojati kao izvanugovorna, predugovorna i ugovorna odgovornost, zatim subjektivna-kulpozna i objektivna-kauzalna odgovornost, te vlastita odgovornost i odgovornost za drugoga. Subjektivnu-kulpoznu i objektivnu-kauzalnu odgovornost za štetu uobičajeno je u pravnoj teoriji i sudskoj praksi razmatrati kao alternativne temelje odgovornosti, dvije odvojene, međusobno isključive vrste odgovornosti. Pravila objektivne odgovornosti primjenjuju se na štete od opasne stvari i djelatnosti što je propisano ZOO, te na štete u drugim slučajevima propisanim zakonom. Koje su to stvari i djelatnosti opasne, ZOO nije definirao, već je to pitanje prepustio sudskoj praksi i pravnoj teoriji. Za neke opasne stvari i djelatnosti, zakonodavac nije kvalifikaciju opasnosti prepustio sudskoj praksi, već je objektivna odgovornost njihovih imatelja, odnosno vršitelja propisana ZOO i drugim zakonima. Sudska je praksa određene stvari izdvojila kao opasne iz različitih razloga-neke su opasne već same po sebi, odnosno po svojoj prirodi, samo njihovo postojanje izvor je opasnosti, neke su to s obzirom na određene karakteristike i nedostatke koje imaju, neke s obzirom na svoj položaj, a neke s obzirom na uporabu i pogon itd. Opasnu djelatnost mogu predstavljati sve one čovjekove aktivnosti kojima se stvara povećana opasnost štete za okolinu, bez obzira da li konkretna opasnost potječe od neke opasne stvari ili je djelatnost opasna sama po sebi bez neke povezanosti s opasnom stvari. Kada se govori o širem polja primjene spomenuti će se šteta prouzročena neispravnim stanjem nekretnine, odgovornost za štetu koju prouzroče životinje, odgovornost za neispravan proizvod, odgovornost za štetu prouzročenu motornim vozilom, te odgovornost za štetu prouzročenu opasnim supstancama ili imisijama. Za naše je pravo specifična vrlo široka mogućnost primjene pravila o objektivnoj odgovornosti za štete prouzročene opasnom stvari i opasnom djelatnošću, jer iste zakonodavac nije definirao. Ipak, moramo uočiti da ono ostavlja i mogućnost preširoke primjene pravila o objektivnoj odgovornosti za štetu, budući da bi ona, ipak, trebala biti izuzetak, a odgovornost na temelju presumirane krivnje pravilo. Usporedba s poredbenim

pravom pokazuje da se za stvari i djelatnosti od kojih potječe pojačana opasnost, a nije posebno propisana objektivna odgovornost, odgovara postroženo, ali još uvijek na temelju krivnje. I bez primjene objektivne odgovornosti za štetu, odgovornost, dakle može biti dovoljno stroga. Ima li praktične potrebe zadržati tako *"širom otvorena vrata"* mogućoj primjeni objektivne odgovornosti za štetu? Usporedba s poredbenim pravom i onim što se smatra najbližim mogućem zajedničkom odštetnom sustavu europskih zemalja, čini se da ukazuje na negativan odgovor.

Ključne riječi - šteta, odgovornost, objektivna-kauzalna odgovornost, ZOO, opasne stvari, opasne djelatnosti.

Abstract :

In modern legal theory, liability for damages is classified as a mandatory obligation of one party to compensate for damages caused to another party in a legally binding relationship. Other party (claimant) is authorized to demand such compensation. Liability for damages is classified under diverse legal criteria. Such liability may exist as a non-contractual, pre-contractual and contractual responsibility, as a subjective or objectively-causal culpability and further, as a form of responsibility to self and the other. Subjective or objectively-causal liability for damages are in legal theory and judicial practice viewed as alternatives - two separate, mutually exclusive forms of responsibility. The regulations concerning objective liability are applied to damages caused by dangerous things or activities, as proscribed by COA (Civil Obligations Act), and to damages in other cases proscribed by law. COA did not proscribe what things or activities are considered dangerous and has left such interpretations to judicial practice and legal theory. For some dangerous things and activities, the legislator did not left the qualification to common judicial practice but has proscribed, by COA and other laws, the objective liability of their owners or doers. Judicial practice has classified certain things as dangerous for various reasons - some are considered harmful in and of itself (by nature, the very existence of such things is considered harmful), some are dangerous regarding the characteristics or flaws they possess, other considered dangerous regarding the position, usage, principles of operation etc. Dangerous activities may be represented as those activities of man which when conducted present a highly significant risk of harm, even when reasonable care is exercised by all actors. In such activities harm may come as a result of usage of dangerous things, or the activity itself may be harmful without the involvement of dangerous things. Referring to the broader field of application one may also mention damages resulting from usage of defective products, incorrectly built properties, damages produced by animals, motor vehicles or dangerous substance emissions etc. Croatian judicial practice is specific in a way because the legislator has not defined specific objective responsibility regulations for damages caused by dangerous things and activities so there exist a very broad possibility of applications and interpretations. On the other hand, this presents the opportunity

for a too broad usage of objective responsibility regulations when they should in fact be the exception and a responsibility based on the presumed guilt the actual rule. Correlation to comparative law shows that for things and activities which produce heightened risk of harm and for which the legislator has not proscribed specific objective responsibility regulations, there are harsher sanctions, but sentences are still passed based on guilt. Therefore, even without the application of objective responsibility regulations, punishments can be strict enough. To conclude, is there a practical need to keep such "doors wide open" to possible objective responsibility regulations for damages? Comparison with comparative law and what is considered closest to a common reimbursement system between European countries seems to show otherwise.

Keywords - damages, responsibility, liability, objective responsibility, COA, Civil Obligations Act, dangerous things, dangerous activities.

Sadržaj

1. UVOD 1

1.1. Svrha i cilj istraživanja 1

1.2. Hipoteza rada 2

1.3. Struktura rada 2

1.4. Znanstvene metode 2

2. ODGOVORNOST ZA ŠTETU 4

2.1. Pretpostavke odgovornosti za štetu 4

2.1.1. Subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu 5

2.1.2. Štetna radnja 7

2.1.3. Šteta 8

2.1.4. Protupravnost 10

2.1.5. Uzročnost 13

2.2. Vrste odgovornosti za štetu 17

3. OBJEKTIVNA ILI KAUZALNA ODGOVORNOST 18

3.1. Pojam i pretpostavke 18

3.2. Povijesni razvoj 19

3.3. Odgovornost za štetu od opasne stvari i od opasne djelatnosti 19

3.3.1. Opasna stvar 19

3.3.2. Opasna djelatnost 21

3.4. Odgovornost za neispravan proizvod 25

3.5. Odgovornost organizatora priredbi 28

3.6. Odgovornost za onečišćavanje okoliša 29

3.7. Poredbeno pravo 29

4. ZAKLJUČAK 33

LITERATURA 36

1. UVOD

U svakodnevnom životu uobičajilo se govoriti o naknadi štete i pri tome se po pravilu misli i na odgovornost za štetu i načine njezina popravljanja. U užem smislu naknada štete je zapravo jedan od oblika na koji se oštećniku može popraviti šteta isplatom u novcu. Odgovornost za štetu jedan je od oblika izvanugovornih obveza. Odgovornost za štetu u suvremenoj se pravnoj teoriji određuje kao obvezni odnos u kojemu je jedna strana dužna popraviti uzrokovanu štetu drugoj strani, a druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak. Postoje različiti pravnoteorijski kriteriji po kojima se razvrstava odgovornost za štetu. Ta odgovornost može postojati kao izvanugovorna - deliktna, predugovorna i ugovorna odgovornost, i subjektivna - kulpozna i objektivna – kauzalna odgovornost, vlastita odgovornost i odgovornost za drugoga. U teoriji se kao opće pretpostavke odgovornosti za štetu uglavnom navode subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu, štetna radnja štetnika, šteta, uzročna veza i protupravnost. Odgovornost za štetu za čiji se nastanak ne zahtijeva krivnja štetnika, naziva se objektivnom ili kauzalnom odgovornošću. Pravila objektivne odgovornosti primjenjuju se na štete od opasne stvari i djelatnosti, štete koje mogu nastati kao posljedica neispravnosti nekog proizvoda., te na štete u drugim slučajevima propisanim zakonom. Koje su to stvari i djelatnosti opasne, ZOO nije definirao, već je to pitanje prepustio sudskoj praksi i pravnoj teoriji. Za neke opasne stvari i djelatnosti, zakonodavac nije kvalifikaciju opasnosti prepustio sudskoj praksi, već je objektivna odgovornost njihovih imatelja, odnosno vršitelja propisana ZOO i drugim zakonima.

1.1. Svrha i cilj istraživanja

Svrha istraživanja je što detaljnije objasniti pojam objektivne odgovornosti u građanskom pravu.

Cilj završnog rada je što preciznije obrazložiti sve elemente objektivne odgovornosti - štetna radnja štetnika, šteta, uzročna veza i protupravnost.

1.2. Hipoteza rada

U okviru predmeta istraživanja postavlja se i temeljna hipoteza rada - ovim radom želim objasniti i prikazati najvažnije slučajeve odgovornosti na koje se primjenjuju pravila objektivne odgovornosti a koje su utemeljene ZOO.

1.3. Struktura rada

Ovaj rad je objedinjen u četiri međusobno povezane tematske cjeline poredane prema logičnom redoslijedu i važnosti.

U uvodu je sadržan osnovni problem i predmet istraživanja, definirani su njegova svrha i cilj te je postavljena temeljna hipoteza. Obrazložena je struktura i znanstvene metode korištene prilikom izrade samog rada.

U drugom dijelu pod nazivom ODGOVORNOST ZA ŠTETU, govori se predpostavkama odgovornosti za štetu, odnosno o subjektima obveznog odnosa odgovornosti za štetu, štetnoj radnji, šteti protupravnosti i uzročnosti.

U trećem dijelu pod nazivom OBJEKTIVNA ILI KAUZALNA ODGOVORNOST, a što je ujedno i tema ovog završnog rada, govori se o pojmu i pretpostavkama, povijesnom razvoju, te području primjene objektivne/kauzalne odgovornosti, uz navođenje primjera iz sudske prakse.

Zaključak je završni dio i donosi sustavan i jezgrovit prikaz relevantnih spoznaja, činjenica i stavova koji su opširnije razrađeni u samom radu.

1.4. Znanstvene metode

U izradi ovog rada korištena je dostupna literatura o navedenom predmetu istraživanja. Njezinim analiziranjem, nadopunjavanjem i uspoređivanjem izvelo se cjelokupno istraživanje. Prilikom izrade rada nastojalo se što objektivnije izložiti sve činjenice i informacije do kojih se došlo, vodeći pri tome računa o njihovoj pouzdanosti i točnosti.

2. ODGOVORNOST ZA ŠTETU

Građansko pravo štiti svoje subjekte – imovinske subjekte, odnosno štiti skup prava i obveza subjekata. Možemo dakle reći da građansko pravo štiti imovinu od oštećenja, čovjekova osobna neimovinska dobra i njegova prava osobnosti.

Odgovornost za štetu je obveznopravni odnos u kojemu je jedna strana dužna popraviti prouzročenu štetu drugoj strani, a druga je strana ovlaštena zahtijevati takav popravak.[1]

Za nastanak svakog građanskopravnog odnosa potrebne su određene pretpostavke a tako je i kod odnosa odgovornosti za štetu. Ti odnosi odeđeni su Zakonom o obveznim odnosima – (nadalje: ZOO).

2.1. Pretpostavke odgovornosti za štetu

Za nastanak obveznopravnog odnosa odgovornosti za štetu potrebno je ispunjenje navedenih pretpostavki:

- Subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu,
- Štetna radnja štetnika – mora doći do počinjenja štetne radnje,
- Šteta – mora nastati na strani oštećenika,
- Protupravnost štetne radnje – ima objektivne elemente, a to znači da je štetna radnja protivna nekom pravnom pravilu i subjektivne elemente koji se odnose na krivnju štetnika,
- Uzročna veza/kauzalni neksus – štetna radnja mora kao uzrok proizvesti određenu štetu kao posljedicu.

Osim navedenih postoje i druge vrste odgovornosti, npr. objektiva, ugovorna, izvanugovorna itd. Te vrste odgovornosti postoje ovisno o pretpostavkama koje se traže za njihov nastanak.

[1]Klarić P., Vedriš M., Građansko pravo, Narodne novine, 2009., str. 583.

Zbog toga razlikujemo:

- Opće – pretpostavke zajedničke za sve vrste odgovornosti za štetu/subjekti odgovornosti, štetna radnja, šteta, uzročna veza, protupravnost u objektivnom smislu,
- Posebne – pretpostavke koje se pored općih zahtjevaju za pojedinu vrstu odgovornosti za štetu/krivnja, ugovorni odnos, predugovorni odnos.

2.1.1. Subjekti obveznog odnosa odgovornosti za štetu

Prva pretpostavka odgovornosti za štetu je postojanje subjekta obveznog odnosa i odgovornosti za štetu.

Subjekti odgovornosti za štetu jesu:

- odgovorna osoba i
- oštećenik.

Štetnik je subjekt koji je odgovoran za štetu, a oštećenik je subjekt koji zahtijeva odštetu. Kao štetnik javlja se osoba koja je počinila štetu a to je *naravna - fizička osoba*. Kod odgovornosti za štetu zanima nas samo osoba koja može bili odgovorna za počinjenu štetu. To bi značilo da svaka fizička osoba može bili štetnik ali isto tako da svaki štetnik ne mora biti za štetu osobno odgovoran, već za štetu odgovara neka druga osoba. Na primjeru maloljetnika do 7. godine koji počini štetu, ne odgovara maloljetnik već njegov zakonski zastupnik.[2] Iz toga proizlazi da je štetnik fizička osoba koja odgovara za štetu ukoliko je ubrojiva i ima poslovnu sposobnost.

Ubrojivost znači da neka osoba pravilno shvaća zbivanja oko sebe i da na osnovu tog shvaćanja donosi pravilne odluke u odnosu na okolinu u kojoj živi. Ubrojiva osoba je osoba koja ima određenu dobnu zrelost i koja je društveno zdrava. Ukoliko osoba zbog

[2]Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 - na snazi od 01.08.2015., čl. 1051.

duševne bolesti ili zaostalog umnog razvoja ili nesposobnosti rasuđivanja nekome počini štetu ona za tu štetu ne odgovara. Kod ubrojivosti moramo razlikovati osobe koje počine štetu u stanjima prolazne nesposobnosti za rasuđivanje, tzv. tamni trenuci, do kojih dolazi zbog uživanja alkohola ili droge. Ako su se vlastitom krivnjom doveli u takvo stanje odgovaraju za učinjenu štetu, a ako ih je netko drugi doveo u takvo stanje, za štetu odgovara taj drugi.

Postoje slučajevi kada se na ubrojivoj osobi na mahove vrati sposobnost rasuđivanja, tzv. svijetli trenuci ili *lucida intervalla*, i u takvim slučajevima za učinjenu štetu osoba odgovara.
Iz svega navedenog daje se zaključiti da osoba postaje ubrojiva čim dosegne određene godine i duševno je zdrava, no čim izgubi duševno zdravlje prestaje biti ubrojiva. Isto tako, ako se duševno zdravlje vrati, vraća se i ubrojivost.

Poslovna sposobnost nastaje kao posljedica određene dobi i duševnog zdravlja. Ona se ne gubi gubitkom duševnog zdravlja nego je za to potreban akt vlasti. Na isti način se poslovna sposobnost vraća. Prema tome, osoba može biti ubrojiva ali poslovno nesposobna, ali isto tako netko može biti neubrojiv, ali poslovno sposoban.

Prema već spomenutom djeca do navršene sedme godine života ne odgovaraju za štetu koju prouzroče.

Maloljetnici od sedme do četrnaeste godinene odgovaraju za štetu, osim ako se dokaže da su prilikom počinjenja štete bili sposobni za rasuđivanje. Deliktna nesposobnost djece od sedme do černaeste godine je samo oboriva predmnjeva - *praesumptio juris*.

Ubrojivost se još naziva deliktnom sposobnošću i prema tome ubrojivost ili deliktna sposobnost je svojstvo fizičke osobe da odgovara za svoje protupravne radnje.

U slučaju štete koju prouzroče deliktno nesposobne osobe odgovaraju druge osobe i to, za maloljetnike njihovi roditelji, odnosno staratelji, škola ili ustanova ako su pod nadzorom istih, a za osobe nesposobne za rasuđivanje roditelji, staratelji ili određene ustanove.

Za štetu će iznimno odgovarati i deliktno nesposobna osoba ako se naknada ne može dobiti od osobe koja je bila dužna voditi nadzor nad osobom a sud temeljem materijanog stanja štetnika i oštećenika ocijeni da je to zahtjev pravičnosti.

Kao štetnik može se pojaviti i *pravna osoba* koja ne može imati svojstvo ubrojivosti, jer je ubrojivost svojstvo fizičke osobe. Međutim pravna osoba je deliktno sposobna, a to bi značilo da je za deliktnu sposobnost pravne osobe dovoljna već sama poslovna sposobnost. Kad govorimo o oštećeniku, za njega je dovoljno da je pravni subjekt, tj. nositelj prava i obveza. U smislu građanskog prava, pravni subjekti moraju imati neku imovinu i prava osobnosti pa prema tome mogu trpjeti i štetu.

2.1.2. Štetna radnja

Štetna radnja je postupak u kojem se oštećeniku nanosi šteta. To je svaki čin ili propust štetnika koji uzrokuje štetu na strani oštećenika. Štetna radnja može biti samo ljudska radnja.

S obzirom na vrstu štetne radnje razlikujemo:

- Izvanugovornu odgovornost - građanski delikt ili deliktna odgovornost,
- Predugovorna odgovornost – specifičan oblik izvanugovorne odgovornosti, jer bi na tu vrstu odgovornosti valjalo odgovarajuće primjeniti propise o deliktnoj odgovornosti,
- Ugovorna odgovornost, povreda ugovornog obveznopravnog odnosa.[3]

Kriterij za razlikovanje tih odgovornosti je štetna radnja.

Za nastanak ugovorne odgovornosti potrebne su još dvije dodatne pretpostavke a to su, postojanje ugovora ili druge poslovno – pravne veze i povrede obveze iz takvog pravnog odnosa.

[3]Crnić I., Zakon o obveznim odnosima, Napomene, komentari, sudska praksa i prilozi, Pravo, Zagreb, str. 704 – 705.

Za nastanak predugovorne odgovornosti potrebna je pretpostavka vođenja pregovora.

Bez obzira kako se pojavljuje štetna radnja, kao građanski delikt ili kao povreda već postojećeg obveznopravnog odnosa, ona može biti aktiva ili pasivna. Najčešće se štetna radnja sastoji od činjenja - *comissio*, npr. štetnik razbije staklo na prozoru oštećenikove kuće. Štetna radnja bila bi pasivna kad bi štetnik propustio učiniti nešto što je bio dužan temeljem zakona ili ugovora - *omissio.*

2.1.3. Šteta

Pojam štete možemo definirati kao umanjenje nečije imovine - obična šteta - lat. *damnum emergens*, i sprečavanje njenog povećanja - izmakla korist - lat. *lucrum cessans*, kao i povreda prava osobnosti - *12.*

Štetu dijelimo na:

- Imovinsku ili materijalnu,
- Neimovinsku ili nematerijalnu,
- Pozitivna ili obična šteta,
- Negativna šteta ili izmakla korist,

Materijalna ili imovinska šteta sastoji se u uništenju neke stvari, ili u manjoj ili većoj povredi, onemogućavanju ili otežanju upotrebe stvari, ili u nekoj smetnji zbog čijeg uklanjanja je potrebno napraviti troškove koji inače ne bi bili napravljeni. Radi se o povredi nekog imovinskog interesa. Štetnik je dužan oštećenom naknaditi onaj interes koji bi ovaj imao da se štetni događaj nije dogodio.

Materijalna šteta može nastati i u slučaju povrede osobnosti, ako je ta povreda povukla nesposobnost za rad ili troškove liječenja.

Neimovinska ili nematerijalna šteta ima za karakteristiku da subjekt štetu osjeća premda šteta ne pogađa izravno njegovu imovinu. Takve štete ne popravljaju se novčanom

naknadom nego oblikom satisfakcije tj. zadovoljenja. Još se naziva nenovčanom, neekonomskom, idealnom i moralnom štetom.

Oblici neimovinske štete:

📖 Fizička osoba

- Povreda prava na život,
- Povreda prava na tjelesno zdravlje,
- Povreda prava na duševno zdravlje,
- Povreda prava na ugled,
- Povreda prava na čast,
- Povreda prava na dostojanstvo,
- Povreda prava na ime,
- Povreda prava na privatnost osobnog i obiteljskog života - uključuje pravo na vlastitu sliku odnosno lik, pravo na vlastiti glas i pravo na vlastite zapise i pisma,
- Povreda prava na slobodu.

📖 Pravna osoba

- Povreda prava na ugled i dobar glas,
- Povreda prava na ime odnosno tvrtku,
- Povreda prava na poslovnu tajnu,
- Povreda prava na slobodu privređivanja.

Pozitivna ili obična šteta je šteta nastala umanjenjem postojeće imovine oštećenika.

Radi se o nestanku koristi koju je netko imao ili se postojeća korist zbog štetne radnje umanjila odnosno pogoršala. To je u pravilu sadašnja šteta, a naziva se i stvarnom štetom.

Negativna šteta ili izmakla korist je dobitak kojem se netko nada i kojega bi netko ostvario da nije bilo štetne radnje. To je isključivo imovinska šteta.

2.1.4. Protupravnost

Protupravnost znači povredu nekoga pravnoga pravila pozitivnoga pravnoga poretka i može se odnostiti samo na štetnu radnju.

Objektivni elementi protupravnosti sastoje se u činjenici da je za postojanje protupravnosti dovoljno da je štetnom radnjom povrijeđeno neko pravilo koje spada u pravni poredak. Subjektivni elementi protupravnosti izraženi su krivnjom učinitelja a krivnja je pojam koji je teško definirati no najčešće se krivnjom smatra određeni psihički odnos učinitelja prema djelu.

Namjera – dolus, je vrsta krivnje kod koje se traži da je štetnik postupao znajući i hotimice. Štetnik hoće uzrok/štetnu radnju i hoće posljedicu/štetu kod druge osobe. Namjera se određuje subjektivno jer su za nju odlučujući subjektivni elementi - volja i znanje. Ne traži se znanje štetnika o protupravnosti radnje. Dovoljno je da je štetna radnja objektivno protupravna.

Nepažnja - culpa ili nemarnost je druga vrsta krivnje koja se za razliku od namjere, određuje uglavnom objektivno, a ponekad i subjektivno

Ponašanje počinitelja uspoređuje s ponašanjem drugih ljudi da bi se ustanovilo je li počinitelj uporabio dužnu pažnju, a to je ona pažnja koja je redovita i uobičajena u kontaktu među ljudima. Kod nepažnje razlikujemo dva stupnja - krajnju i običnu.

Krajnja nepažnja - culpa lata, postoji kad štetnik u svojem radu ne uporabi ni onu pažnju koju bi uporabio svaki prosječan čovjek

Krajnja je nepažnja toliko težak stupanj krivnje da se po praktičnim posljedicama izjednačuje s namjerom. Krajnja nepažnja najbliža je namjeri - *culpa lata dolo proxima.*

Obična nepažnja - culpa levis, postoji kad štetnik u svom radu ne uporabi onu pažnju koju bi uporabio dobar privrednik odnosno dobar domaćin - naročito pažljiv i savjestan čovjek. Sudionici u obveznim odnosima koji izvršavaju obveze iz svoje profesionalne djelatnosti moraju postupati prema pravilima struke i običajima - pažnja dobroga stručnjaka.
Kod obične nepažnje kao mjerilo pažnje služi ponašanje nekoga zamišljenoga urednoga čovjeka. Budući da se tu radi o nekom zamišljenom, apstraktnom čovjeku, i sama se obična nepažnja naziva apstraktna kulpa ili *culpa levis in apstracto.*

Postoji i tzv. obična nepažnja koja se određuje konkretnim mjerilom. To je još niži stupanj krivnje gdje je mjerilo pažnje samo redovito ponašanje štetnika. Tu se od čovjeka traži da postupa bar onako s tuđim stvarima i poslovima kao što obično postupa sa svojima. Zato se takva nepažnja zove *culpa levis in concreto.*

Odgovornost za štetu nastaje samo onda ako je štetna radnja *protupravna*. Samim tim što je štetna radnja protupravna treba popraviti štetu kao posljedicu takve radnje

Postoje, međutim, situacije u kojima štetna radnja nije protupravna, ali treba popraviti štetu koja je tom radnjom uzrokovana, npr. krajnja nužda.

Krajnja nužda je takva situacija u kojoj učinitelj vrši štetnu radnju da bi od sebe ili od drugoga otklonio istodobno neskrivljenu opasnost, koja se na drugi način nije mogla otkloniti, a pritom je zlo koje je učinjeno, manje od onoga kojim se prijetilo. Krajnja nužda nije pravo nego samo razlog za opravdanje.

"Tko pretrpi štetu otklanjajući od drugog opasnost štete, ima pravo zahtijevati od njega naknadu one štete kojoj se razumno izložio"[4]

Postoje u pravu slučajevi gdje je *isključena protupravnost* radnje pa u takvim slučajevima nema ni odgovornosti za štetu, ni naknade štete.

Neki najtipičniji primjeri isključenja protupravnosti su:

[4]Ibidem., str. 737.

- *Nanošenje štete po dužnosti* - npr. kada službena osoba izvršava neku sankciju,
- *Nužna obrana* je pravo da se od sebe ili drugoga odbije istodobni protupravni napad - opravdana je samo ako se nadovezuje neposredno na napad,
- *Viša sila* - prema objektivnoj teoriji viša sila je događaj koji izlazi iz kruga redovitih događaja i u odnosu na osobu koja bi se trebala pojaviti kao štetnik taj se događaj smatra vanjskim.

  Po subjektivnoj teoriji viša sila je svaki onaj događaj koji se ni uz najveću pažnju nije mogao predvidjeti niti spriječiti. Nedostatak je ove teorije što gotovo briše razliku između više sile i slučaja.

ZOO prihvaća mješovito objektivno – subjektivno rješenje. Po ZOO viša sila je vanjski događaj koji se nije mogao predvidjeti, izbjeći ili otkloniti

Kao viša sila najčešće se pojavljuju prirodni događaji kao npr. potres, udar groma, itd. I neke društvene pojave mogu imati karakter više sile - zabrana uvoza ili izvoza, ratovi, štrajkovi itd.

Dopuštena samopomoć je pravo svake osobe da otkloni povredu prava kad neposredno prijeti opasnost, ako je takva zaštita nužna i ako način otklanjanja povrede prava odgovara prilikama u kojima opasnost nastaje

Pristanak oštećenika. Onaj koji pristane da se na njegovu štetu poduzme štetna radnja, ne može tražiti naknadu njome prouzročene štete.

Ovo pravilo sadrži i ZOO, a potječe još iz rimskoga prava - *volenti non fit iniuria* - onomu koji pristaje ne čini se nepravda.

Pristanak oštećenika ne isključuje uvijek odgovornost za štetu. Nema učinak oslobođenja od odgovornosti za štetu pristanak na izvršenje radnje koja je zakonom zabranjena te je takva izjava oštećenika ništetna.

2.1.5. Uzročnost

Uzročnost kao pretpostavka odgovornosti za štetu jest veza između štetne radnje kao uzroka i nastale štete kao posljedice.

Zbog toga uzročnost još i nazivamo *kauzalni neksus* - uzročna veza. Važno je napomenuti da bez postojanja uzročne veze nema ni štetnikove odgovornosti za štetu.

U stvarnom životu gdje jedna pojava uvjetuje drugu teškoje odrediti da li je neka radnja doista sama i jedina uzrok nastale štete kao posljedice. Potrebno je utvrditi među mnogobrojnim uzrocima i posljedicama *pravno relevantan* događaj koji se uzima kao uzrok određene posljedice. Kod pitanja uzročnosti ne radi se samo o iznalaženju uzroka već je osobito važno odabrati postojeći uzrok.

Najvažnije pitanje je koji je događaj u nizu događaja odlučujući. O tome postoje mnoge teorije:

- Teorija uvjeta koja govori da bez štetne radnje ne bi bilo štete - *conditio sine qua non*,
- Teorija prevladavajućeg uzroka ističe činjenicu koja po značaju preteže nad ostalima,
- Teorija neposrednog uzroka ističe koji je uzrok vremenski i prostorno najbliži šteti - rimsko pravo, *Code civil* za ugovorne štete,
- Teorija adekvatne uzročnosti – uzrok koji je adekvatan šteti, po redovitom tijeku stvari odgovara šteti. Specifične i neočekivane okolnosti su isključene,
- Teorija pravno adekvatne uzročnosti kaže: uzroci su samo oni koji su istovremeno i povreda pravne norme. Da li je posljedica povrede neka od posljedica obuhvaćenih ciljem povrijeđene norme - *ratio legis* uzročnosti.

U nas je najprihvaćenija *adekvacijska teorija* prema kojoj se među različitim događajima koji se mogu smatrati uzrocima nastale posljedice, kao uzrok se uzima onaj koji je tipičan za štetu, a to je onaj koji redovito dovodi do određene štete, za koji nam životno iskustvo veže štetnu posljedicu – adekvatna mu je određena štetna posljedica.

Prema toj teoriji treba isključiti sve slučajne događaje koji se upleću u redovito zbivanje a mogu se smatrati uzrocima koji su prethodili šteti, ali nisu tipični za štetu.

Važno je napomenuti da adekvacijska teorija ne daje uvijek apsolutno nepogrešiv kriterij za nalaženje uzroka nastale štete ali uvelike pomaže kod pitanja odabiranja uzroka jer šteta nikad ne nastupa kao posljedica jednog jedinog uzroka.

Među uzrocima koji dovode do štete u prvom redu mora biti ljudska radnja koja ne znači samop aktivitet, npr. razbijanje tuđeg prozora, već se može sastojati i u propustu.

Kada kod neke štete ljudska radnja i prirodni događaji kao uzroci *koincidiraju*, tj. javljaju se istodobno, uzima se u obzir samo ljudska radnja, npr. netko zapali kuću i u nju udari grom, uzrok propasti je palež a ne grom. Kada je riječ o uzročnoj konkurenciji između predispozicije za pojavu bolesti i ljudske radnje, relevantnim se uzrokom štete smatra samo ljudska radnja[5].

Ako djeluje više uzroka koji potječu od ljudske radnje, kao uzrok se uzima ona koja je šteti najbliža i za određenu štetu najtipičnija.

🕮 Primjer 1.

Presuda Vrhovnog suda broj: Rev 649/04-2[6]
Tužitelj je kao radnik poduzeća V. na poslovima kod tuženika na radnom mjestu brodomontera dana 18. rujna 1972. godine doživio nesreću na radu dana 2. 12. 1993. godine prestao radni odnos kod V. d.d. R. po sili zakona otvaranjem stečajnog postupka. U konkretnom slučaju uzrok nastanka štete 1993. godine je otvaranje stečajnog postupka nad poslodavcem tužitelja i prestanak radnog odnosa po sili zakona, pa nema pravno relevantne uzročne veze između štetnog događaja iz 1972. godine i predmetne štete. Zbog toga nema ni odgovornosti tuženika za štetu koju tužitelj potražuje predmetnim tužbenim zahtjevom. Uzročna veza koja postoji između štetne radnje i štete mora biti *neprekinuta.* Ukoliko se

[5]Op.cit., Crnić I., Zakon o obveznim odnosima, Napomene, komentari, sudska praksa i prilozi, Pravo, Zagreb, str. 717.
[6]Presuda Vrhovnog suda broj: Rev 649/04-2, http://sudskapraksa.vsrh.hr/, 20.02.2016.

veza prekida slučajno ili radnjom treće osobe ili samog oštećenika, štetnik ne odgovara za dalje posljedice.

🕮 Primjer 2.

Presuda Vrhovnog suda broj: Rev 643/05-2[7]

Tužitelj je stradao u prometnoj nesreći koju je skrivila osiguranica tuženice i zadobio prijelom gornjeg dijela lijeve bedrene kosti i prijelom zdjelice te je za štetu koju je tom zgodom pretrpio i obeštećen pravomoćnom presudom. Mjesec dana nakon otpuštanja iz bolnice pao je na tržnici, te je zadobio prijelom srednjeg dijela lijeve bedrene kosti. Kao uzrok pada tužitelj je naveo jaku bol u ozlijeđenoj nozi. Za postojanje štetnikove odgovornosti potrebno je da je uzročna veza između njegovog ponašanja i štete neprekinuta, što znači da za štetu koja je nastala nakon prekida uzročne veze štetnik više ne bi odgovarao.

U konkretnom slučaju uzrok nove ozljede tužitelja je pad, i on je relevantan uzrok štete, te za njega tuženik nije više odgovoran. Prema svemu navedenom uzročna veza između štetne radnje i štete nužna je pretpostavka odgovornosti za štetu. Oštećenik mora *dokazati* postojanje te veze jer je uzročna veza jedna od pertpostavki koja se na predmnijeva. Traži se načelo dokazivanja jer bi u suprotnom oštećenik dokazavši štetnu radnju i štetu mogao za svaku štetnu radnju prozvati štetnika na odgovornost. Dokazivanje uzročnosti nije neizvediv posao jer postoji gornja i donja granica uzročnosti u kojima treba pronači onaj uzrok koji je je tipičan prema životnom iskustvu.

ZOO predvidio je jednu iznimku kad se uzročnost predmnijeva. Šteta nastala u vezi s opasnom stvari odnosno opasnom djelatnošću smatra se da potječe od te stvari odnosno djelatnosti, osim ako se dokaže da one nisu bile uzrok štete.[8] Razlog tome je da se olakša položaj oštećenika time što se teret dokaza prebacuje na štetnika.

🕮 Primjer 3.

[7]Presuda Vrhovnog suda broj: Rev 643/05-2,,http://sudskapraksa.vsrh.hr/, 20.02.2016.
[8]Op.cit., ZOO, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 - na snazi od 01.08.2015., čl. 1063.

Ruševna zgrada kod koje zbog dotrajalosti postoji opasnost pucanja i padanja dijelova zgrade na pločnik i dr. predstavlja opasnu stvar, pa za štetu nastalu na parkiranom vozilu uz zgradu odgovara vlasnik zgrade[9].
Izvođenje počasne paljbe opasna je djelatnost[10].
Obavljanje službe redara na javnoj kinopredstavi opasna je djelatnost[11].

Uzročnost - *kauzalni neksus* kao pretpostavka odgovornosti za štetu je veza između štetne radnje kao uzroka i nastanka štete kao posljedice. U nizu pojava i događaja treba među mnogobrojnim uzrocima i posljedicama pronaći jedan događaj koji je pravno relevantan i koji se u pravu uzima kao uzrok određene posljedice.

Prema adekvacijskoj teoriji, među različitim događajima koji se mogu smatrati uzrocima nastale posljedice kao uzrok se uzima samo onaj koji je tipičan za postanak određenog štetnog događaja. Tipičan je onaj uzrok koji redovito dovodi do određene štete. To je onaj događaj za koji životno iskustvo pokazuje da se redovito uz njegovu pojavu može očekivati nastup određene štetne posljedice. Prema toj teoriji treba isključiti sve one manje – više slučajne događaje koji se upliću u redovito zbivanje, te su ušli u kompleks uzroka koji su prethodili šteti, ali ti uzroci nisu za štetan uspjeh tipični.

U prvom redu među uzrocima koji su doveli do određene štetne posljedice mora biti ljudska radnja. No ljudska radnja podrazumijeva uz aktivitet i propust. Ako pri nastupu nekog štetnog događaja koincidiraju kao uzroci ljudska radnja i prirodni događaj, uzima se u obzir samo ljudska radnja. Ako djeluje više uzroka, a svi potječu od ljudske radnje, kao uzrok uzima se ona koja je štetnom uspjehu najbliža i za određeni štetni uspjeh tipična.

Uzročna veza koja treba postojati između štetne radnje i štete mora biti neprekinuta, te dok ta veza postoji štetnik je odgovoran za posljedice štetne radnje. Uzročna veza između štetne radnje i štete nužna je pretpostavka odgovornosti za štetu, ali je oštećenik mora dokazati, jer se ona ne predmnijeva.

---

[9]Op.cit., Crnić I., Zakon o obveznim odnosima, Napomene, komentari, sudska praksa i prilozi, Pravo, Zagreb, str. 756.
[10]Ibidem., str.760.
[11]Ibidem., str.761.

Primjenom adekvacijske teorije u ovom slučaju oštećenik – podnositelj nije uspio dokazati da je pojava dijabetesa kod njega uzrokovana traumom iz pretrpljene prometne nezgode jer nema relevantnih medicinskih dokaza koji bi ukazivali da je bolest nastala unutar tri mjeseca od traume, a kod podnositelja se radi o nasljednom dijabetesu.

Odgovornosti države za štetu[12]:

RH odgovara za štetu koja je nanesena građanima i drugim subjektima nezakonitim ili nepravilnim radom od strane tijela državne uprave, tijela jedinica lokalne i područne/regionalne samouprave, odnosno pravnih osoba koje imaju javne ovlasti u povjerenim im poslovima državne uprave. Nužno je dakle, postojanje kauzaliteta između nezakonitog i nepravilnog rada spomenutih tijela i štetne posljedice. Odgovornost RH isključuje se ako se dokaže da je štetna posljedica rezultat više sile ili je nastala krivnjom oštećene osobe.

2.2. Vrste odgovornosti za štetu

Odgovornost za štetu kao i svaki drugi obveznopravni odnos nastaje istom onda kad se ispune sve pretpostavke određene objektivnim pravom. Osim *općih* - subjekti, štetna radnja, šteta, uzročna veza, protupravnost, moraju se ispuniti i sve *posebne* pretpostavke, npr. krivnja, povećana opasnost itd..

Upravo prema tim posebnim pretpostavkama obično se i razlikuju pojedine vrste i podvrste odgovornosti za štetu:

- izvanugovorna, ugovorna i predugovorna odgovornost,
- subjektivna-kulpozna i objektivna - kauzalna odgovornost za štetu,
- vlastita odgovornost i odgovornost za drugoga,
- odgovornost više osoba za istu štetu,
- posebni slučajevi odgovornosti.

[12]Odgovornost države za štetu, doc.,www.pravo.unizg.hr/_download/.../, 15.02.2016.

3. OBJEKTIVNA ILI KAUZALNA ODGOVORNOST

3.1. Pojam i pretpostavke

Odgovornost za štetu za čiji se nastanak ne zahtijeva krivnja štetnika, naziva se objektivnom ili kauzalnom odgovornošću.

Za štetu se odgovara na temelju objektivne činjenice što je šteta prouzročena - govorimo o objektivnom kriteriju, tj. načelu objektivne odgovornosti, kriteriju kauzaliteta - uzročnosti, ili o načelu *causae.*

Objektivna će odgovornost nastati kad oštećenik dokaže ove pretpostavke:

- 🕮 štetnu radnju,
- 🕮 štetu,
- 🕮 uzročnu vezu između štetne radnje i štete,
- 🕮 protupravnost štetne radnje - u objektivnom smislu.

Iznimno – uzročna veza se ne dokazuje, već predmnijeva kod šteta nastalih u vezi s opasnom stvari ili opasnom djelatnošću.

Područje primjene:

- 🕮 Odgovornost za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti,
- 🕮 Odgovornost za neispravan proizvod,
- 🕮 Odgovornost organizatora priredbi,
- 🕮 Odgovornost za onečišćenje okoliša.

3.2. Povijesni razvoj

Za štetu se u povijesti odgovaralo najprije po objektivnom kriteriju, po kriteriju uzročnosti. U primitivnim pravima štetnik odgovara za štetni uspjeh već samo zato što ga je prouzročio, a ne pita se još je li štetnu radnju počinio hotimice, nepažnjom ili slučajno. Ne pita se još uopće za krivnju.

S postupnim razvojem društva sve se više počeo uvažavati subjektivni stav počinitelja prema njegovu djelu. Ne pita se samo je li štetnik svojom štetnom radnjom uzrokovao određenu štetu, nego se pita je li on *kriv za* štetni uspjeh. Zbog toga se takva *subjektivna* odgovornost koja se temelji na krivnji – *culpa, naziva kulpozna odgovornost ili odgovornost po kriteriju krivnje.*

Prema *teoriji rizika* odgovornost za štetu ne treba zasnivati na ideji krivnje, nego na ideji stvorenog rizika. Svaka ljudska aktivnost koja za druge stvara određeni rizik - npr. automobilski promet, čini onoga koji je poduzima odgovornim za štetu koju ta aktivnost može prouzročiti, a da pritom ne treba ispitivati ima li bilo kakve krivnje na poduzetniku.

Prema *teoriji opasnosti* objektivnu odgovornost za štetu treba zasnivati na opasnosti od određenih stvari i djelatnosti. Onaj koji svojim ponašanjem ugrožava okolicu i gospodari opasnošću, treba i odgovarati za štete koje otuda proizađu.

Prevladava gledište da to mora biti *povećana opasnost*, a izvor opasnosti takav da se štete koje iz njega mogu proizaći, ne mogu izbjeći ni uz maksimalnu ljudsku pažnju.

3.3. Odgovornost za štetu od opasne stvari i od opasne djelatnosti

3.3.1. Opasna stvar

Pod ***opasnom stvari*** *se razumijeva svaka stvar koja po svojoj namjeni, osobinama, položaju, mjestu i načinu uporabe ili na drugi način predstavlja povećanu opasnost nastanka štete za okolinu, pa je zbog toga treba nadzirati povećanom pažnjom.*

Jedna djelatnost predstavlja povećanu opasnost kada u njezinom redovitom tijeku, već po samoj njezinoj tehničkoj prirodi i načinu obavljanja, mogu biti ugroženi životi i zdravlje ljudi ili imovina, tako da to ugrožavanje iziskuje povećanu pozornost osoba koje obavljaju tu djelatnost kao i osoba koje s njom dolaze u dodir.

Sudska je praksa određene stvari izdvojila kao opasne iz različitih razloga - neke su opasne već same po sebi, odnosno po svojoj prirodi, samo njihovo postojanje izvor je opasnosti, neke su to s obzirom na određene karakteristike i nedostatke koje imaju, neke s obzirom na svoj položaj, a neke s obzirom na uporabu i pogon itd.[13] Postoje, dakle stvari čija je opasnost stalna i neovisna o rukovanju njima i pažnji s kojom se nadziru te one koje postaju opasne samo ako imaju neke nedostatke, ako nisu primjereno smještene, korištene i nadzirane. Za ove prve, odnosno njima prouzročene štete, primjena pravila o objektivnoj odgovornosti ne bi trebala biti sporna - opasnost od motornih vozila, industrijskih strojeva, oružja, eksplozivnih naprava i sl., jedna je od njihovih temeljnih karakteristika. Za štete prouzročene stvarima koje kada su ispravne, u normalnim uvjetima, pri normalnoj uporabi, smještaju i uz uobičajeni nadzor nisu pojačano opasne, primjena objektivne odgovornosti trebala bi biti isključena. Da bi se, naime, neka po prirodi "bezopasna" stvar pretvorila u "opasnu" potrebne su takve promjene normalnih okolnosti koje se vrlo rijetko ne mogu nekome pripisati u krivnju. Iz pregleda sudske prakse o opasnim stvarima, čini se da se pri odlučivanju o predmetnoj odgovornosti sudovi uglavnom rukovode navedenim pravilom, pa se razmatra je li konkretna stvar opasna i u normalnim okolnostima ili nije.

Dakle, u praksi su najčešći slučajevi odgovornost za upotrebu opasnih stvari u prometu - automobil, tramvaj, željeznica, kao i za upotrebu opasnih stvari pri radu - razne vrste radnih strojeva. No, praksa je ocjenjivala i druge slučajeve. Primjerice, opasnom je stvari smatran poljoprivredni stroj za guljenje kukuruza, pas čuvar-bernardinac, automobil, rad s herbicidima, dotrajalo i staro stablo i sl.[14] Kao sporno u praksi se postavilo pitanje jesu li životinje opasne stvari. Rečeno je da kriteriji za ocjenju stupnja opasnosti neke životinje za okolinu treba biti njezino uobičajeno normalno ponašanje. O tome ovisi hoće li se o odgovornosti za štetu koju je

[13]Vizner B., Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, I Opći dio Osnove obveznih odnosa, 2. knjiga, Zagreb, 1978., str. 737.
[14]Crnić I., Naknada štete: odgovornost za štetu i popravljanje štete, Organizator, Zagreb, 1995., str. 41.

uzrokovala životinja odlučiti po kriteriju krivnje ili po kriteriju odgovornosti od opasne stvari. Iz takve bi se odluke moglo zaključiti da se domaće životinje u normalnim okolnostima ne smatraju opasnom stvari. Međutim, one bi se mogle smatrati opasnim stvarima ako, s obzirom na svoju ćud ili navike, pokazuju opasna svojstva. Divlje životinje smatraju se opasnom stvari pa se za njih odgovara po objektivnoj odgovornosti.[15]

U opasne stvari spadaju i nuklearni uređaji.

Iz sudske prakse

- Vlasnik stroja - pile za rezanje drva, u kojega je oštećenik radio odgovara po načelu objektivne odgovornosti za štetu koju je rad- nik pretrpio na radu ili u vezi s radom. Vs, Rcv-9/1983 od 05.05.1983. PSP-23/100.[16]
- Vlasnik, odnosno imatelj psa za kojega je, s obzirom na iskaza- na svojstva, nesumnjivo utvrđeno da je riječ o oštrom psu odgovara za štetu koju počini takav pas, jer je šteta nastala od opasne stvari (čl. 174, st. 1. ZOO-a). Vlasnik, odnosno imatelj, odgovara za štetu po objektiv- nom načelu, a mogao bi se djelomično ili u potpunosti osloboditi takve odgovornosti u slučaju da postoje okolnosti iz čl. 177. ZOO-a. Vs, Rcv-1792/93-2 od 30.03.1995.[17]

3.3.2. Opasna djelatnost

Opasnu djelatnost mogu predstavljati sve one čovjekove aktivnosti kojima se stvara povećana opasnost štete za okolinu, bez obzira da li konkretna opasnost potječe od neke opasne stvari ili je djelatnost opasna sama po sebi bez neke povezanosti s opasnom stvari.[18] Sam naziv djelatnost jasno asocira na nešto što se obavlja organizirano, više ili manje trajno. Kao i stvari, neke djelatnosti su opasne po samoj svojoj prirodi i načinu na koji se redovito obavljaju, dok od drugih pojačana opasnost postoji samo ukoliko se

[15]Ibidem., str. 42.
[16]Ibidem. str. 45.
[17]Loc.cit.
[18]Op.cit., Vizner B., Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, I Opći dio Osnove obveznih odnosa, 2. knjiga, Zagreb, 1978. str. 739.

ne obavljaju dovoljno pozorno. Većina po prirodi izuzetno opasnih djelatnosti podvrgnuta je posebnim pravilima o objektivnoj odgovornosti, dok se o opasnosti kao općoj karakteristici nekih izjasnila sudska praksa - organizaciji lova, organizaciji vatrometa na nogometnoj utakmici, ronilačkim zadacima, lomljenju i sječi grana.

Prema našoj sudskoj praksi, neke djelatnosti pod određenim okolnostima postaju opasne, primjerice održavanje hokej utakmice bez postavljene zaštitne mreže za gledatelja predstavlja opasnu djelatnost, ugostiteljska djelatnost pod određenim okolnostima može predstavljati opasnu djelatnost. Kao i kod odgovornosti za opasne stvari, nastanak i nesprječavanje takvih okolnosti mogao bi se pripisati krivnji odgovorne osobe, pa i ovdje, često iz okolnosti slučaja, već je jasno da bi tuženik mogao odgovarati i na temelju krivnje. Za pretpostaviti je da sudovi rukovođeni interesima oštećenika i postupovnim razlozima prvenstveno brzinom i ekonomičnošću postupka, ipak odlučuju primijeniti pravila objektivne odgovornosti. Time, na neki način odluka o odgovornosti u konkretnom slučaju, zapravo, prethodi odluci koja pravila o odgovornosti primijeniti u konkretnom slučaju.

Iz sudske prakse

- Održavanje hokejske utakmice bez postavljene zaštitne mreže za gledatelje opasna je djelatnost pa organizator odgovara po ***objektivnom*** kriteriju za štetu koju je pretrpio gledatelj zbog izlijetanja „paka". Vs, Rev-2843/90 od 03. 04. 1991. Izbor 93/119.[19]
- Vatromet, organiziran na nogometnoj utakmici, opasna je djelatnost. Za tu djelatnost, po načelu ***objektivne odgovornosti*** odgovaraju organizator utakmice i izvođač vatrometa. Vs, Rev-141/85 od 15. 10. 1985. Izv.[20]

Kao *subjekti odgovornosti* za štete od opasnih stvari i djelatnosti mogu se pojaviti:

- za štete od *opasnih stvari* njezin *imatelj,* a to je u prvom redu vlasnik stvari. Umjesto imatelja, odgovarat će onaj koji mu na protupravan način oduzme stvar,

[19]Op.cit., Crnić I., Naknada štete: odgovornost za štetu i popravljanje štete, Organizator, Zagreb, 1995., str. 46.
[20]Ibidem.

odnosno onaj kome je imatelj povjerio da se njome služi ili pak osoba koja je inače dužna da je nadgleda, a nije kod njega na radu (npr. kad je stvar dana servisu na popravak). Ipak će imatelj odgovarati ako je stvar povjerio osobi koja nije osposobljena ili nije ovlaštena njome rukovati (npr. neovlašteni servis, osoba bez vozačke dozvole),

- za štete od *opasne djelatnosti* osoba koja se njome bavi,
- korisnik nuklearnog uređaja.[21]

ZOO ima posebna pravila o *odgovornosti za* ***štete izazvane motornim vozilom*** *u pogonu.*

Za štete od motornog vozila u pogonu koje pretrpe *treće* osobe - pješaci, biciklisti, putnici, odgovara, po pravilima objektivne odgovornosti, njegov vlasnik, odnosno suvlasnici solidarno. Ako je šteta nanešena pogonom dvaju ili više motornih vozila, trećima odgovaraju njihovi vlasnici solidarno.

Neovlašteni korisnik motornog vozila je osoba koja je u vrijeme štetnog događaja koristila vozilo bez suglasnosti vlasnika, a nije kod njega zaposlena u vezi s pogonom motornog vozila, niti je član njegova obiteljskog kućanstva, niti joj je vlasnik predao stvar u posjed.[22]
Bitno je naglasiti da neovlašteni korisnik motornog vozila odgovara trećim osobama umjesto vlasnika i jednako kao vlasnik.

Za štete koje imatelji motornih vozila nanesu jedan drugome vozilom u pogonu, npr. *sudarom,* vrijede slijedeća pravila:

- Kad je šteta prouzročena pogonom dvaju ili više vozila, svu štetu snosi vlasnik vozila koji je isključivo kriv za štetni događaj,
- Ako postoji obostrana krivnja, svaki vlasnik odgovara drugomu za njegovu štetu razmjerno stupnju svoje krivnje,

[21]Šoljan V., Zakon o odgovornosti za nuklearnu štetu i međunarodni pravni okvir uređenja za nuklearnu štetu, Zbornik Pravnog gakulteta u Zagrebu, br.5/1999.
[22]Op.cit., ZOO, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 - na snazi od 01.08.2015., čl. 1070., st. 3

- Ako nema krivnje nijednog, vlasnici odgovaraju na jednake dijelove ako pravičnost ne zahtijeva što drugo,
- Krivnjom vlasnika smatra se i krivnja osobe kojom se on poslužio prilikom nastanka štetnog događaja ili kojoj je vozilo povjerio.[23]

Prema ZOO Motorno vozilo je vozilo koje je namijenjeno da se snagom vlastitog motora kreće po površini zemlje, na tračnicama ili bez njih. Sastavnim dijelom motornog vozila smatra se i s njime povezana prikolica. Motorno vozilo je u pogonu kad se koristi u svrhu kojoj je namijenjeno bez obzira radi li pri tome motor koji služi za njegovo kretanje.[24]

Iz sudske prakse

- Ako postoji obostrana krivnja za prometnu nezgodu, svaki ima- telj odgovara za ukupnu štetu koju su oni pretrpjeli razmjerno stupnju svoje krivnje.
  Ps, Pž-3252/90 od 15. 01. 1991. PSP-49/126.
- Vozač koji upravlja vozilom cestom s prednošću prolaza nije dužan reagirati na kretanje vozila sporednom cestom ako ne postoji osobit razlog za sumnju u to da vozač tog vozila neće poštovati prednost prolaza.
  Vs, Rev-287/90 od 29. 08. 1990. PSP-50/93.
- Prijašnji vlasnik automobila ne odgovara za štetu uzrokovanu tim automobilom u vrijeme kada ga je već bio prodao i kupac taj auto- mobil preuzeo, čak i bez obzira na činjenicu što je prodani automobil u trenutku nastanka štete bio registriran na ime prijašnjeg vlasnika.
  Os Rijeka, Gž-643/80 od 22. 10. 1980. PSP-18/37.[25]

Oslobođenje od odgovornosti za štete od opasne stvari i opasne djelatnosti.

U prvom se redu štetnik može osloboditi odgovornosti ako dokaže da nije ispunjena koja od pretpostavki koje se traže za tu odgovornost.

---

[23]Ibidem. čl. 1071.
[24]Ibidem. čl. 1068.
[25] Op.cit., Crnić I., Naknada štete: odgovornost za štetu i popravljanje štete, Organizator, Zagreb, 1995., str. 60.-61.

ZOO predviđa još tri posebne mogućnosti oslobođenja od odgovornosti:

- da šteta potječe od nekog nepredvidivog uzroka koji se nalazio izvan stvari, a čije se djelovanje nije moglo spriječiti, izbjeći ili otkloniti - da se šteta dogodila *višom silom,*
- da je šteta nastala *isključivo radnjom oštećenika ili treće osobe,* koju štetnik nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti. Kod nuklearnih šteta štetnik mora dokazati da je oštećenik *namjerno* prouzročio štetu, da bi se oslobodio odgovornosti,
- vlasnik se oslobađa odgovornosti djelomično ako je oštećenik djelomično pridonio nastanku štete,
- ako je nastanku štete djelomično pridonijela treća osoba, ona odgovara oštećeniku solidarno s vlasnikom stvari, a dužna je snositi naknadu razmjerno težini svoje krivnje,
- osoba kojom se vlasnik poslužio pri uporabi stvari ne smatra se trećom osobom.[26]

3.4. Odgovornost za neispravan proizvod

Pravila objektivne odgovornosti za štetu primjenjuju se i na štete koje mogu nastati kao posljedica neispravnosti nekog proizvoda. Odgovornost proizvođača za neispravan proizvod uređena je relativno iscrpno odredbama ZOO.

Proizvod je bilo koja pokretna stvar, pa i onda kad je ugrađena u neku drugu pokretnu ili nepokretnu stvar, proizvod su električna i drugi oblici energije.[27]

Pravila odgovornosti za neispravan proizvod odnose se na sve vrste pokretnih stvari. Isključene su nekretnine, ali su uključeni samostalni dijelovi ugrađeni u pokretnu ili nepokretnu stvar. Pojmom proizvoda obuhvaćeni su također električna i drugi oblici energije.

[26]Ibidem. čl. 1067.
[27]Ibudem. čl. 1074.

Neispravan proizvod - proizvod nije ispravan ako, uzimajući u obzir sve okolnosti slučaja, a poglavito način na koji je proizvod predstavljen, svrhe u koje, prema razumnom očekivanju, proizvod može biti uporabljen te vrijeme kad je proizvod stavljen u promet, ne pruža sigurnost koja se od takva proizvoda opravdano očekuje. Proizvod nije neispravan samo zbog toga što je naknadno bolji proizvod stavljen u promet.[28]

Štetnik je proizvođač koji je izradio gotov proizvod i stavio ga u promet. No, proizvođačem se smatra i osoba koja je proizvela sirovinu, samostalni ili nesamostalni dio koji je ugrađen u proizvod, ali i svaka osoba koja se predstavlja kao proizvođač, npr. obilježavanjem proizvoda svojim žigom.[29] Proizvođačem se smatra i osoba koja je uvezla proizvod radi nekog oblika stavljanja u promet. Uvoznik odgovara solidarno s proizvođačem i osobom koja se predstavlja kao proizvođač.

U slučaju da nije moguće utvrditi tko je proizvođač, proizvođačem se smatra svaka osoba koja proizvod stavlja u promet. Ta osoba može, u razumnom roku, obavijestiti oštećenika o osobi od koje je nabavila proizvod i tako otkloniti od sebe odgovornost. Isto vrijedi i kad se ne može utvrditi tko je uvoznik.

Šteta - po pravilima odštetne odgovornosti za neispravan proizvod odgovara se samo za imovinsku štetu i to:

- prouzročenu smrću ili tjelesnom ozljedom korisnika neispravnog proizvoda,
- prouzročenu uništenjem ili oštećenjem oštećenikove stvari.

Po pravilima odgovornosti za neispravan proizvod, ne može zahtijevati popravljanje štete na samom neispravnom proizvodu, kao ni popravljanje neimovinske štete.

Pretpostavke odgovornosti i oslobođenja od odgovornosti - oštećenik mora dokazati neispravnost proizvoda, štetu i uzročnu vezu između neispravnosti proizvoda i pretrpljene štete.

[28]Ibidem. čl. 1075.
[29]Ibidem. čl. 1076.

Da bi se oslobodio odgovornosti za štetu proizvođač će morati dokazati neku od sljedećih okolnosti:

- da nije stavio proizvod u promet,
- da je na temelju okolnosti slučaja vjerojatno da neispravnost, a ni njezin uzrok, nisu postojali u vrijeme kad je stavio proizvod u promet,
- da proizvod nije proizveden za prodaju, davanje u zakup ili bilo koju drugu poslovnu svrhu, kao niti da je proizveden ili stavljen u promet u okviru njegova poslovanja,
- da je neispravnost posljedica pridržavanja prisilnih propisa koji su bili na snazi u trenutku kad je stavio proizvod u promet,
- da stanje znanosti ili tehničkog znanja u vrijeme stavljanja proizvoda u promet nije omogućavalo otkrivanje neispravnosti,
- da je šteta prouzročena isključivo radnjom oštećenika ili osobe za koju on odgovara, odnosno radnjom treće osobe koju proizvođač nije mogao predvidjeti i čije posljedice nije mogao izbjeći ili otkloniti.[30]

Ako je oštećenik samo djelomično pridonio nastanku štete, proizvođač se djelomično oslobađa od odgovornosti, a ako je treći djelomično doprinio nastanku štete odgovara solidarno s proizvođačem.

Ako je za neispravnost proizvoda odgovorno više osoba njihova je odgovornost solidarna.

Zastarni rok od tri godine teče od dana kada je oštećenik saznao ili morao saznati za štetu, neispravnost proizvoda i proizvođača.

Prekluzivni rok od deset godina teče od dana stavljanja proizvoda u promet.

Odnos prema drugim vrstama odgovornosti - odredbe ZOO o odgovornosti za neispravan proizvod ne isključuju primjenu pravila o odgovornosti za štetu od opasne stvari ili opasne djelatnosti, pravila o odgovornosti za materijalni nedostatak ispunjenja i pravila o ugovornoj i izvanugovornoj odgovornosti za štetu.

[30]Ibidem. čl. 1078., st. 1.

Budući da je neispravan proizvod ujedno i opasna stvar, u načelu se oštećenik može poslužiti pravilima odgovornosti za štete od opasne stvari. No, ta su pravila nepovoljna utoliko što se po osnovi njih ne može zahtijevati naknada štete od neispravnog proizvoda od proizvođača, već isključivo od vlasnika stvari, a to će biti upravo kupac neispravnog proizvoda.

Što se pak tiče primjene pravila o odgovornosti za materijalni nedostatak u slučaju štete od neispravnog proizvoda, ona bi došla u obzir samo radi ostvarivanja naknade štete na samoj neispravnoj stvari, ali pod uvjetom ispunjenja svih potrebnih pretpostavaka za tu, ugovornu, odgovornost, posebno da je neispravan proizvod ujedno stvar s nedostatkom.

3.5. Odgovornost organizatora priredbi

Kao organizator priredbe može se pojaviti svaka pravna i fizička osoba koja u kakvu sportsku, kulturnu, političku, ili dr. svrhu okupi veći broj ljudi u zatvorenom ili otvorenom prostoru.

Organizator okupljanja većeg broja ljudi u zatvorenom ili na otvorenom prostoru odgovara za štetu nastalu smrću ili tjelesnom ozljedom koju netko pretrpi zbog izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati, kao što je neuobičajeno gibanje masa, opći nered i slično.[31] Organizator odgovara po načelu objektivne odgovornosti.

Organizator okupljanja se ne može u oslobođenju od odgovornosti pozvati na višu silu kao razlog nastupa izvanrednih okolnosti koje u takvim prilikama mogu nastati, npr. da je gibanje masa izazvao udar groma, jer se gibanje masa, opći nered i sl. ne može smatrati nepredvidiom, nizbježnom ili neotklonjivom okolnošću već predvidivim izvanrednim okolnostim koje u takvim prilikama mogu nastati.

Oštećeni su sve osobe osim redara organizatora, to također mogu biti i osobe koje su štetu pretrpjele izvan prostora koji je pod nadzorom organizatora npr. Zbog neuobičajenog

[31] Ibidem., čl. 1081.

gibanja masa dođe do urušavanja stadiona koji urušavajući se usmrti ili ozlijedi osobe koje su prolazile ulicom ispred stadiona.

Isključenje odgovornosti organizatora je moguće u slučaju krivnje oštećnog ili u slučaju krivnje treće osobe npr. Jedan sudionik povrijedi drugoga i utvrdi se tko je kriv.

3.6. Odgovornost za onečišćavanje okoliša

Šteta u okolišu i prijeteća opasnost od štete mogu nastati uslijed obavljanja djelatnosti koja predstavlja rizik za okoliš i za ljudsko zdravlje. Opasne djelatnosti iz u smislu odgovornosti za štetu u okolišu i/ili prijeteću opasnost od štete smatraju se opasnima zbog načina na koji se njima upravlja, proizvodi ili zbog tvari ili sredstava koja se u njima koriste. Djelatnosti koje se smatraju opasnima za okoliš i/ili ljudsko zdravlje, kriterije prema kojima se procjenjuje prijeteća opasnost i utvrđuje šteta u okolišu, najprikladnije mjere za otklanjanje štete u okolišu, njihovu svrhu i način odabira, način otklanjanja štete u okolišu - uključujući posebne uvjete glede pojedinih sastavnica okoliša, zaštićenih vrsta i prirodnih staništa, te način specificiranja troškova vezano za utvrđivanje i otklanjanje prijeteće opasnosti i štete u okolišu, te druga pitanja s tim u vezi, pobliže uređuje Vlada svojom uredbom.[32]

Za štetu nastalu onečišćavanjem okoliša odgovaraju pravne i fizičke osobe koje svojim djelovanjem ili propustom prouzroče onečišćenje okoliša. Odgovara također i osoba koja je nezakonitim ili nepravilnim djelovanjem omogućila ili dopustila onečišćavanje okoliša. Pod onečišćavanjem okoliša razumijeva se promjena stanja okoliša izazvana ispuštanjem, unošenjem ili odlaganjem štetnih tvari, ispuštanjem energije i utjecajem drugih štetnih zahvata i pojava po okoliš.

3.7. Poredbeno pravo

I u poredbenom je pravu sudska praksa odigrala značajnu ulogu u pitanju strože odgovornosti za određene stvari i djelatnosti koje su izvor povećane opasnosti za ljude i

[32]Zakon o zaštiti okoliša, NN 80/13, 153/13, 78/15, na snazi od 25.07.2015., čl. 173., st. 1.-3.

okolinu, a za koje zakonodavac nije posebno propisao objektivnu odgovornost niti prebacio teret dokaza na štetnika. Njemačka je sudska praksa razvila velik broj „obveza osiguranja prometa" koje zahtijevaju povećanje stupnja dužne pažnje, a proizlaze iz stvaranja ili intenziviranja rizika ili opasnosti, kao npr. uporaba oružja, eksploziva, kemikalija, prodaje šibica djeci, punjenja rezervoara ulja i dr., odgovornosti za određena posebna područja npr. skladišta oružja, eksploziva ili kemikalija, potrebe održavanja sigurnosti javnog prometa shvaćenog u najširem smislu kao svakog općenito dopuštenog ili ugovornog korištenja javne ili privatne imovine - promet vozila i pješaka, sigurnost opće dostupnih zgrada i područja poput dućana, najamnih zgrada, željezničkih postaja, zračnih luka, igrališta, žičara na skijalištima, prodaje dobara te aktivnosti povezanih s rizikom opasnosti - izgradnje ili rušenja zgrada, popravka automobila, prijevoza dobara, sječe drva.[33] Pravna znanost je uočila ovu tendenciju sudske prakse da se, u nedostatku propisa o objektivnoj odgovornosti, fokusira na te pojačane dužnosti pažnje. Neki pravni pisci to smatraju nedopuštenim oblikom objektivne odgovornosti, dok drugi tvrde da se bitan zakonodavni cilj, koji naglašavaju propisi o objektivnoj odgovornosti također može postići sudskom interpretacijom slučajeva koji nisu regulirani zakonom.[34]

Širenje objektivne odgovornosti izražena je karakteristika općeg razvoja francuskog odštetnog prava. Neki slučajevi objektivne odgovornosti bili su prisutni još iz 1804. godine. To su odgovornost za štete koje prouzroče životinje i štete od zgrada u ruševnom stanju, ali se oni ne mogu usporediti s obiljem odgovornosti bez krivnje koje karakterizira suvremeno francusko pravo. Između kraja 19. i prve četvrtine 20. stoljeća mnogi istaknuti pravni pisci zagovarali su radikalnu promjenu odštetnog prava, tražeći odbacivanje krivnje i proširivanje slučajeva objektivne odgovornosti. Njihovi su zahtjevi naišli na dobar odjek kod sudaca i već 1896. *Cour de cassation* je u čl. 1384. st. 1. francuskog CC-a "otkrio" opće načelo odgovornosti "imatelja za štete od stvari" i utvrdio da je to objektivna odgovornost. Danas je objektivna odgovornost vrlo česta i u području odgovornosti za osobne povrede, te je gotovo nadvladala subjektivnu odgovornost.[35]Ona, međutim, nije homogena kategorija i uključuje vrlo različite režime, od potpuno

[33]Bukovac P.M.,"Sive zone" izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu, Zbornik br. 1, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2009., str. 234.
[34]Ibidem. str. 235.
[35]Ibidem.

objektivne, gotovo apsolutne odgovornosti, do mnogo blažih tipova odgovornosti koji dopuštaju brojne razloge oslobođenja ili na oštećeniku ostavljaju zadatak, ne samo dokazati uzročnu vezu između svog gubitka i štetnikove stvari ili djelatnosti, nego i također određene karakteristike te stvari ili djelatnosti, npr. nedostatak zgrade ili proizvoda koji je prouzročio štetu.

Iz navedenih se razloga, u francuskom odštetnom pravu, smatra izuzetno teško ustanoviti jasnu granicu između odgovornosti na temelju krivnje i odgovornosti bez iste. U slučajevima objektivne odgovornosti, kod koje je na oštećeniku teret dokaza određene karakteristike stvari ili djelatnosti za koju je propisana objektivna odgovornost, veza s krivnjom nije potpuno prekinuta budući da nedostatak vrlo često ima svoj uzrok u krivnji. Načelo odgovornosti za djelovanje stvari također pokazuje ovu podvojenost. Svaki put kada je šteta prouzročena od stvari, koja je u trenutku štetnog događaja bila nepomična ili od stvari koja, bila nepomična ili ne, nije došla u kontakt s oštećenikom, oštećenik mora dokazati da je stvar bila u "nenormalnom položaju" ili se "nenormalno ponašala". Ovaj zahtjev jasno umanjuje stupanj odgovornosti imatelja stvari i čini je bližom konceptu odgovornosti na temelju krivnje, budući da je u velikoj većini slučajeva nenormalan položaj ili ponašanje stvari rezultat imateljeve nepažnje.[36]

Španjolski su sudovi proširili područje odgovornosti za štetu ekstenzivnim tumačenjem pojma krivnje, odnosno shvaćanjem da je za odgovornost dovoljna i najblaža nepažnja - *culpa levissima*. Zahtijevaju ekstremno visok stupanj pažnje što im omogućava ustanoviti odgovornost na temelju krivnje i u slučajevima kada se radnja štetnika može smatrati običnom pogreškom ili nezgodom. Sudovi su također povisili stupanj pažnje za profesionalne ili poduzetničke aktivnosti koje uključuju rizike. Odgovornost koju su sudovi sustavno ustanovili u praksi jest odgovornost na temelju presumirane krivnje. Sve do početka 40-ih godina prošloga stoljeća vrijedilo je opće pravilo da i u izvanugovornoj odgovornosti tužitelj dokazuje krivnju štetnika. Jednom je odlukom iz 1943. godine teret dokaza prebačen, a od tada se to proširilo na mnoga područja. Za pojedine, novije, odluke Vrhovnog suda ističe se da predstavljaju novi trend koji naglašava ideju prebacivanja tereta dokaza na temelju, tzv. „teorije rizika", a koja bi se, izvan slučajeva izričito propisanih

[36]Loc.cit..

zakonom, trebala primjenjivati restriktivno, ne na sve aktivnosti, već samo one koje uključuju značajno visok rizik u usporedbi s redovnim standardima.[37]

[37]Ibidem. str. 236.

4. ZAKLJUČAK

Iz prethodnih poglavlja i primjera možemo zaključiti da je uzročnost ili kauzalni neksus jedna od temeljnih pretpostavki odgovornosti za štetu. Možemo reći da je to veza koja mora postojati između štetne radnje i štete koja se javlja kao posljedica štetne radnje. Važno je napomenuti da štetu mora naknaditi onaj koji ju je i prouzročio. U stvarnom životu uvijek se javlja veći broj uzroka štete i tu se javlja problem odabiranja uzroka koji je odlučujući i adekvatan, odnosno tipičan za štetu, a tipičan je uzrok onaj koji po redovitom i uobičajenom životnom tijeku stvari redovito dovodi do štetnih posljedica. Kao uzroci štete navode se ljudska radnja i prirodni događaji koji često koicidiraju pri čemu je ljudska radnja onaj uzrok koji je pravno važan i koji se uzima u obzir. Postoje slučajevi kada istovremeno djeluje više uzroka ljudske radnje. U tom slučaju uzrok je šteti najbliža ljudska radnja i radnja za tu štetu najtipičnija. Uzročna veza između štetne radnje i štete mora biti neprekinuta da bi štetnik bio odgovoran za posljedice štetne radnje. Uzročna veza ne predmnijeva, što znači da oštećenik mora dokazivati postojanje uzročne veze, osim za štete nastale u vezi s opasnom stvari ili opasnom djelatnošću. Svrha ove oborive predmnijeve je da se olakša položaj oštećenika i da se teret dokazivanja prebaci na štetnika. Za naše je pravo specifična vrlo široka mogućnost primjene pravila o objektivnoj odgovornosti za štete prouzročene opasnom stvari i opasnom djelatnošću, jer iste zakonodavac nije definirao. To je, s gledišta interesa oštećenika i pod pretpostavkom da je štetnik sposoban za plaćanje naknade, vrlo dobro rješenje. Ipak, moramo uočiti da ono ostavlja i mogućnost preširoke primjene pravila o objektivnoj odgovornosti za štetu, budući da bi ona, ipak, trebala biti izuzetak, a odgovornost na temelju presumirane krivnje pravilo. Usporedba s poredbenim pravom pokazuje da se za stvari i djelatnosti od kojih potječe pojačana opasnost, a nije posebno propisana objektivna odgovornost, odgovara postroženo, ali još uvijek na temelju krivnje. I bez primjene objektivne odgovornosti za štetu, odgovornost, dakle može biti dovoljno stroga. Ima li praktične potrebe zadržati tako „širom otvorena vrata" mogućoj primjeni objektivne odgovornosti za štetu? Usporedba s poredbenim pravom i onim što se smatra najbližim mogućem zajedničkom odštetnom sustavu europskih zemalja, čini se da ukazuje na negativan odgovor. Tradicija našega prava argument je za suprotno mišljenje, ali koliko je jak, pokazat će vrijeme. Za izuzetno

opasne stvari i djelatnosti na zakonodavcu je da izričito propiše objektivnu odgovornost. Na svima nama je da, kako u svakodnevnom, privatnom životu, tako i u profesionalnom djelovanju postupamo pažljivo, onako kako se od nas očekuje. Potencijalnu opasnost može i treba uočiti i onaj o čijoj se stvari/djelatnost radi, i onaj kojem opasnost prijeti. Smatramo da je našem odštetnom pravu u nekim konkretnim slučajevima doprinos sudske prakse mogao biti veći razradom očekivanih standarda ponašanja, nego što je bio samom kvalifikacijom te stvari i djelatnosti kao opasne. Odnosi se to, naravno, na slučajeve gdje je povećana opasnost bila izazvana krivnjom štetnika. Budući da je rizik, da od nečega što koristimo i čime se bavimo nama nastane šteta, ali i drugima nanesemo štetu, postao sastavni dio života, zaista je teško ocijeniti koje se to stvari i djelatnosti, izvan onih za koje je to posebno propisano, ističu svojom opasnošću i dovoljno su opasne za primjenu objektivne odgovornosti, a koje, iako je njima prouzročena šteta, ipak to nisu. Svi vlasnici stvari i oni koji se bave određenim djelatnostima, trebali bi unaprijed znati je li njihova stvar/ djelatnost ne samo opasna u općem smislu, već i pravno kvalificirana kao takva i da bi za eventualnu štetu mogli tako strogo odgovarati. Bilo bi stoga poželjno da zakonodavac odredi, barem okvirno, kategorije opasnih stvari i djelatnosti. To bi, kao i u poredbenom pravu, potaklo razvoj osiguranja od odgovornosti za njima prouzročene štete, čime se rizik socijalizira i „pravednije" raspoređuje, a oštećenika lišava rizika da, iako mu štetnik odgovara na temelju objektivne odgovornosti, ostane bez naknade zbog njegove insolventnosti. Objektivna odgovornost je odgovornost za štetu za čiji se nastanak ne traži krivnja štetnika. Objektivna odgovornost nastaje kad se ispune, odnosno kad oštećenik dokaže ove pretpostavke: štetnu radnju, štetu, uzročnu vezu između štetne radnje i štete, te protupravnost štetne radnje. Iznimno, uzročna se veza ne dokazuje već presumira kod šteta koje su nastale u vezi s opasnom stvarju ili opasnom djelatnošću. Pravila objektivne odgovornosti primjenjuju se na štete od stvari i djelatnosti od kojih potječe povećana opasnost štete za okolinu. Pod opasnom stvari razumijeva se svaka stvar koja po svojoj namjeni, osobinama, položaju, mjestu i načinu porabe ili na drugi način predstavlja opasnost nastanka štete za okolinu, pa je zbog toga treba nadzirati s povećanom pažnjom. Jedna djelatnost predstavlja povećanu opasnost kada u njezinu redovnom toku, već po samoj njezinom tehničkoj prirodi i načinu obavljanja, mogu biti ugroženi životi i zdravlje ljudi ili imovina, tako da to ugrožavanje iziskuje povećanu pozornost osoba koje obavljaju tu djelatnost kao i osoba koje s njom dolaze u dodir. Hoće li neka određena stvar ili djelatnost biti kvalificirana opasnom, odlučuje sud u svakom konkretnom slučaju. Prema našem zakonodavstvu opasnom se stvarju smatraju i proizvod s nedostatkom zbog kojeg

predstavlja opasnost štete za osobe ili stvari. U opasne stvari ulaze i nuklearni uređaji. Za štete od opasnih stvari odgovara njezin imatelj, a to je u prvom redu vlasnik stvari. Umjesto imatelja odgovarat će onaj kome je imatelj povjeri da se njome služi, odnosno onaj koji mu na protupravan način oduzme stvar, ili pak osoba koja je inače dužna da je nadgleda a nije kod njega na radu. Ipak, će imatelj odgovarati ako je stvar povjerio osobi koja nije osposobljena ili nije ovlaštena njome rukovati. Za štetu zbog nedostatka stvari odgovara njezin proizvođač koji ju je stavio u promet. Korisnik nuklearnog uređaja odgovara za nuklearne štete. Posebna pravila postoje o odgovornosti za štetu u slučaju nezgode izazvane motornim vozilom u pokretu. Tako npr. za štete od motornog vozila u pokretu koje pretrpe treće osobe - pješaci, biciklisti, putnici, imatelj odgovara po pravilima objektivne odgovornosti. Međutim, za štete koje imatelji motornih vozila nanesu jedan drugome vozilom u pokretu vrijede pravila subjektivne odgovornosti, ako postoji krivnja barem na strani jednog imatelja. Pravila objektivne odgovornosti primjenjuju se također i kod šteta od terorističkih akata, javnih demonstracija ili manifestacija, zatim kod odgovornosti organizatora priredbi te odgovornosti za onečišćavanje okoliša. Kod objektivne odgovornosti štetnik se oslobađa odgovornosti ako dokaže jednu od sljedećih činjenica da šteta potječe od nekog uzroka koji se nalazio izvan stvari, a čije se djelovanje nije moglo predvidjeti, izbjeći ni otkloniti, tj. da se šteta dogodila višom silom, da je šteta nastala isključivo radnjom oštećenika i da je šteta nastala isključivo radnjom treće osobe.

LITERATURA

Stručna literatura:

1. Bukovac P.M.,"Sive zone" izvanugovorne odgovornosti – područja moguće primjene pravila o odgovornosti na temelju krivnje i objektivne odgovornosti za štetu, Zbornik br. 1, Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 2009.
2. Crnić I., Naknada štete: odgovornost za štetu i popravljanje štete, Organizator, Zagreb, 1995.
3. Crnić I., Zakon o obveznim odnosima, Napomene, komentari, sudska praksa i prilozi, Pravo, Zagreb
4. Klarić P., Vedriš M., Građansko pravo, Narodne novine, 2009.
5. Šoljan V., Zakon o odgovornosti za nuklearnu štetu i međunarodni pravni okvir uređenja za nuklearnu štetu, Zbornik Pravnog gakulteta u Zagrebu, br.5/1999.
6. Vizner B., Komentar Zakona o obveznim (obligacionim) odnosima, I Opći dio Osnove obveznih odnosa, 2. knjiga, Zagreb, 1978., str. 737.

Pravni izvori:

1. Zakon o obveznim odnosima, NN 35/05, 41/08, 125/11, 78/15 - na snazi od 01.08.2015.
2. Zakon o zaštiti okoliša, NN 80/13, 153/13, 78/15, na snazi od 25.07.2015.

Web stranice:

1. Presuda Vrhovnog suda broj: Rev 649/04-2, http://sudskapraksa.vsrh.hr/
2. Odgovornost države za štetu, doc.,www.pravo.unizg.hr/_download/.../